

FORSVARETS ÅRSRAPPORT

2021

Innhold

I.	Leders beretning	3
II.	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	4
	Forsvarets samfunnsoppdrag og samordning med andre aktører	4
	Forsvarets effekt- og resultatmål:	5
	Hovedtall	5
III.	Årets aktiviteter og resultater	6
IV.	Styring og kontroll	9
	Likestilling, og ikke-diskriminering	9
	Sikkerhet - Trygging og sikring	10
V.	Vurdering av framtidsutsikter	11
VI.	Årsregnskap	12
	LEDELSESKOMMENTARER TIL ÅRSREGNSKAPET	12
	FORMÅL	12
	BEKREFTELSE	12
	VESENTLIGE FORHOLD	12
	VURDERING AV VIRKSOMHETSREGNSKAPET	13
	VURDERING AV BEVILGNINGSREGNSKAPET	13
	VIRKSOMHETSREGNSKAPET	15
	RESULTATREGNSKAP FOR FORSVARET	15
	BALANSE FOR FORSVARET, EIENDELER	17
	BALANSE FOR FORSVARET, STATENS KAPITAL OG GJELD	19
	REGNSKAPSPRINSIPPER	20
	NOTER TIL VIRKSOMHETSREGNSKAPET	24
	ÅRSREGNSKAP ETTER KONTANTPRINSIPPET	43
	OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING 31.12.2021	43
	OPPSTILLING AV ARTSKONTORAPPORTERINGEN	49
	REGNSKAPSPRINSIPPER KONTANTRAPPORTERING	50

I. Leders beretning

Forsvaret ivaretar Norges sikkerhet, interesser og verdier gjennom å løse ni oppgaver som Stortinget har fastsatt. Forsvarets årsrapport beskriver hvordan oppgavene er løst, og pengene er forvaltet. Forsvaret har løst sine oppgaver og overordnet forvaltet tildelte midler godt i 2021.

Beredskapen i Forsvaret har de siste årene hatt høy prioritet. Beredskapen har samlet sett blitt styrket i 2021. Vi har nå kortere klartider enn på mange år, og vi har bedre oppfylingsgrad av materiell og personell i styrkestrukturen.

Gjennom 2021 har økt alliert tilstedeværelse i norske nærområder muliggjort fellesoperasjoner og økt samvirke. Innenfor totalforsvaret er det gjort ytterligere fremskritt i 2021. Pandemien har krevd samarbeid mellom aktører på tvers av sektorer, og samvirket i totalforsvaret er styrket.

Forsvaret har hatt noe nedgang i aktivitet sammenlignet med 2020. Dette skyldes blant annet lavere teknisk tilgjengelighet og mangel på nøkkelpersonell for noen av marinefartøyene. Andre årsaker er gradvis utfasing av F-16, koronasmitte, flytting av noe planlagt aktivitet til 2022 for Hæren, og at maritime styrker har operert mindre internasjonalt enn planlagt. NH90 har fortsatt utfordringer og leverer vesentlig færre flytimer enn planlagt.

Forsvarets operasjoner og innsats i utlandet har holdt høy kvalitet. Redningstjenesten og Kystvakten har levert godt. F-16 er faset ut, og innfasingen av F-35 går etter planen. Logistikkfartøyet KNM «Maud» er faset inn og har deltatt i NATOs stående maritime styrke. Fregatten KNM «Fridtjof Nansen» deltar i Cooperative Deployment som en del av amerikansk hangarskipsgruppe. Forsvarets innsats i Afghanistan ble avsluttet i 2021. Det norske feltsykehuset i Kabul var blant de siste som forlot landet og høstet gode skussmål fra våre allierte.

Forsvaret har bistått sivile myndigheter gjennom 2021. Eksempelvis stilte Forsvaret med grensekontroll og flere sanitetslag for å støtte kommuner med vaksinerings på slutten av året.

Forsvaret fulgte situasjonen i Ukraina tett de siste månedene av 2021. I desember iverksatte vi enkelte tiltak for å kontrollere beredskapen og øke årvåkenheten.

Forsvaret har balansert budsjettene i 2021. Tildelte midler har blitt brukt i tråd med oppdragene fra Forsvarsdepartementet.

I 2021 startet programmet modernisering og effektivisering i forsvarssektoren, under ledelse av Forsvaret. Elleve prosjekter er hittil identifisert, og en effektiviseringsgevinstplan er definert. Frem mot 2024 skal moderniseringen gi varig reduksjon i kostnader på 2,3 milliarder kroner. Vi må gjøre ting smartere og enklere i driften og styringen av Forsvaret.

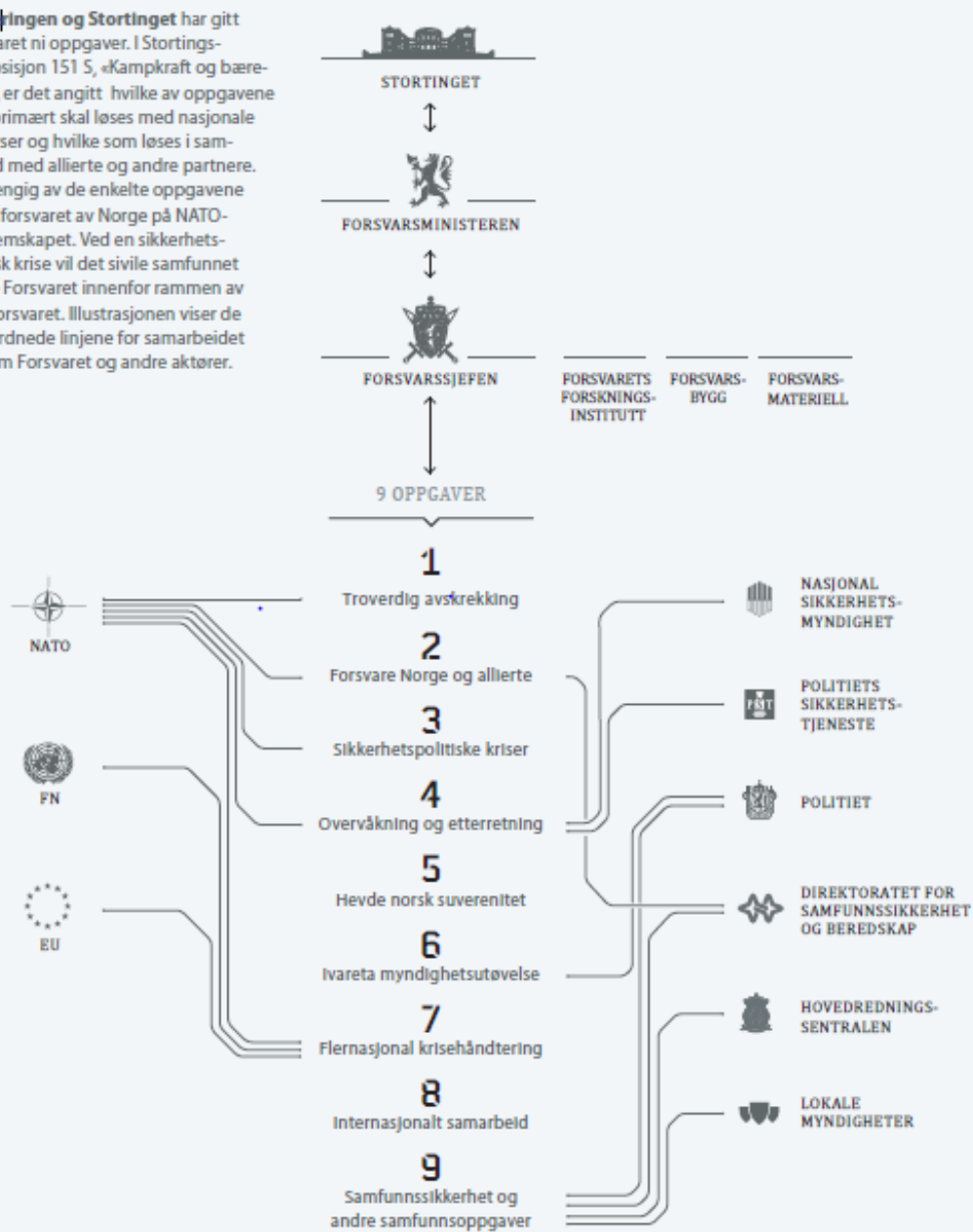
For alt vi har. Og alt vi er.

Eirik Kristoffersen
General/forsvarssjef

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Forsvarets samfunnsoppdrag og samordning med andre aktører

Regjeringen og Stortinget har gitt Forsvaret ni oppgaver. I Stortingsproposisjon 151 S, «Kampkraft og bærekraft», er det angitt hvilke av oppgavene som primært skal løses med nasjonale ressurser og hvilke som løses i samarbeid med allierte og andre partnere. Uavhengig av de enkelte oppgavene hviler forsvaret av Norge på NATO-medlemskapet. Ved en sikkerhetspolitisk krise vil det sivile samfunnet støtte Forsvaret innenfor rammen av totalforsvaret. Illustrasjonen viser de overordnede linjene for samarbeidet mellom Forsvaret og andre aktører.

Forsvarets effekt- og resultatmål:

EFFEKT	Norske suverene rettigheter og territoriell integritet ivaretatt	Alliert militær støtte ivaretatt	Sivilbefolkning, sentrale samfunnsoppgaver og kritisk infrastruktur beskyttet	Militær støtte til det sivile samfunn ivaretatt	
RESULTAT	RM 1 God beredskap og evne til operasjoner i krise og krig SP 1: Reaksjonsevne SP 2: Operasjonsutholdenhet SP 3: Operativt planverk tilgjengelig SP 4: Alliert mottak	RM 2 Måltrettede daglige operasjoner SP1: Nasjonale operasjoner SP2: Internasjonale operasjoner og multinasjonal innsats	RM 3 Økt evne til samvirke SP 1: Samhandling totalforsvaret SP 2: Alliert samvirke	RM 4 Langsiktig videreutvikling av Forsvarets kapasiteter SP 1-6: Hæren, Sjø, Luft, HV, FS, Felleselementer SP7: Investeringsprosjekter iht tid og kostnad SP 8: Modernisering og effektivisering. SP 9: Balansert personell- og kompetansestruktur	RM 5 God situasjonsforståelse gjennom tilgjengelig etterretning

Hovedtall

		2019	2020	2021
1	Antall ansatte*	16 041	16 220	17 726
2	Antall avtalte årsverk**	16 009	15 977	17 185
3	Antall utførte årsverk***	–	20 638	21 182
4	Samlet tildeling post 01-99****	35 214 729	35 008 737	35 813 475
5	Utnyttelsesgrad post 01-29	96,86	96,72	96,19
6	Driftskostnader	40 149 858	38 374 190	40 764 138
7	Lønnsandel av driftskostnader	41	41	42
8	Lønnskostnader***** per utførte årsverk	–	794 404	747 212

Tabell 1 Hovedtall (beløp er indeksjustert til 2021-kroner)

*Tallet viser gjennomsnittlig antall ansatte per måned i Forsvaret i 2021. Det tar ikke høyde for ansettelsesperiode. Tallet for 2021 innbefatter flere medarbeidergrupper enn tidligere år i henhold til ny definisjon av hvem som skal telles med som ansatte tilgjengelig for årsverkproduksjon (eksempelvis pensjonister og midlertidig ansatte). Uttrekket er avstemt med FD.

**Tallet er beregnet med utgangspunkt i antall ansatte (etter nytt uttrekk, se *) justert for tilsetningsperiode og stillingsprosent.

*** Møtid som overtid, vakt, øving, seilingsdøgn etc. er tatt med i beregningen

**** Iht. DFØs veiledningsnotat «Årsrapport for statlige virksomheter» presenteres Forsvarets driftskostnader etter periodisert prinsipp. Forsvarets årsresultat etter kontant prinsipp er et mindreforbruk på 508 millioner kroner i 2021. Jf. tabellen med samlet oppstilling av utgifter, investering og inntekter for Forsvaret i kapittel VI.

***** Lønnskostnader er hele kontoklasse 5 i standard kontoplan for statlige virksomheter.

Regnskap	2019	2020	2021
Personell/administrasjon	17 720 160	18 065 049	18 098 514
Materielldrift	16 546 777	14 191 059	15 945 096
Eiendom, bygg og anlegg drifts- og leiekostnader	3 161 156	3 215 066	3 650 926
Kostnader Etterretningstjenesten	2 721 766	2 903 016	3 069 602
Sum kostnader	40 149 858	38 374 190	40 764 138

Tabell 2 Forsvarets kostnader med fordeling på hovedkategori (tall i tusen 2021-kroner)

* Posten inneholder hovedsakelig kostnader til materielldrift. Materiellinvesteringer gjøres av Forsvarsmateriell.

** Inneholder hovedsakelig leie- og driftskostnader for eiendom, bygninger og anlegg (EBA). EBA-investeringer gjøres av Forsvarsbygg.

Fullstendig årsregnskap for 2021 fremgår i kapittel VI.

Balanse	31.12.2020	31.12.2021
EIENDELER		
Immaterielle eiendeler	1 312 759	2 172 069
Varige driftsmidler	64 624 422	66 259 271
Beholdning av varer og driftsmateriell	34 119 666	34 803 952

Fordringer	2 879 463	2 706 804
Bankinnskudd, kontanter og lignende	20 219	21 632
Sum eiendeler	102 956 529	105 963 728
STATENS KAPITAL OG GJELD		
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	97 662 3111	101 217 940
Langsiktig gjeld	1 375 774	1 039 134
Kortsiktig gjeld	3 918 443	3 706 653
Sum statens kapital og gjeld	102 956 529	105 963 728

Tabell 3 Forsvarets balanse

III. Årets aktiviteter og resultater

Beredskapsklare avdelinger er fundamentet for evne til operasjoner i krise og krig. Forsvarets evne til å respondere hurtig og adekvat i aktuelt operasjonsområde er videreutviklet innenfor tilstedeværelse, reaksjonsevne og utholdenhet.

Forsvaret har i beredkapsåret 2021 styrket sin beredskap og evne til operasjoner i krise og krig, og klartidene har for deler av strukturen blitt ytterligere redusert. Treningsnivået har blitt påvirket av covid-19, men i all hovedsak har Forsvarets avdelinger et tilfredsstillende nivå.

Materielltilgjengeligheten har hatt positiv utvikling. Satsningen på vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger har gitt resultater. Selv om utviklingen har vært positiv, gjenstår det fortsatt arbeid innenfor materiell- og forsyningsområdet, samt tilføring av kompetanse innenfor enkelte stillingskategorier.

Samarbeidet i totalforsvaret er videreutviklet og ytterligere testet og styrket under pandemien der Forsvaret har støttet sivile myndigheter. Dette har bidratt til å styrke forsvarsevnen.

Forsvaret har også i 2021 bistått politiet med forsterket grensekontroll og bistått i arbeidet med vaksinerings av befolkningen under pandemien.

Status for målrettede daglige operasjoner hjemme og ute er samlet sett vurdert som god.

Forsvaret har opprettholdt tilstedeværelse i prioriterte områder for overvåking, suverenitetshevdelse og kontinuerlig styrkeproduksjon. Styrkene har bidratt til fellesoperativ situasjonsforståelse gjennom deteksjon, rapportering og analyse av registrert aktivitet i sine ansvarsområder.

I 2021 omfattet Forsvarets internasjonale innsats:

- *Operation Inherent Resolve* i Irak, Jordan og Kuwait
- Feltsykehus Kabul i Afghanistan
- *Resolute Support Mission* i Afghanistan
- *NATO Mission* i Irak
- *Enhanced Forward Presence* i Litauen
- *Standing Naval Maritime Group 1* i Nor-Atlanterhavet og Østersjøen
- *Standing Mine Counter-Measures Group 1* i Nord-Atlanterhavet og Østersjøen

- *Cooperative Deployment* i Atlanterhavet og Middelhavet
- *Iceland Air Policing* på Island
- *Multidimensional Integrated Stabilization Mission* i Mali
- *United Nations Mission* i Sør-Sudan
- *United Nations Truce Supervision Organization* i Midtøsten
- *United Nations Peacekeeping Force* på Kypros
- *Multinational Force Observers* i Egypt
- *Combined Maritime Forces* i Bahrain
- *Naval Shipping Center Sea Guardian* i England
- *European-led Maritime Awareness* i Hormuzstredet

Forsvaret av Norge skjer langs tre hovedlinjer; den nasjonale forsvarsevnen, det kollektive forsvaret i NATO og bilaterale forsterkningsplaner med nære allierte. Forsvaret har trent og øvd innenfor forsvarskonseptets tre hovedlinjer, understøttet av øvrige deler av totalforsvaret. Smittevern-hensyn har gitt noen utfordringer, men er i stor grad håndtert på en slik måte at vi likevel har hatt god effekt av treningen. Evnen til samvirke er i hovedsak opprettholdt.

Målsettingene i 2021 for videreutvikling av Forsvaret er oppnådd. I Hæren er ledelselementet for Finnmark landforsvar og Jegerkompaniet som del av Grensevakten etablert, og videre utvikling av Hæren har startet. I Sjøforsvaret er KNM «Maud» fasett inn. F-35 kampfly innføres som forutsatt, og ved årsskiftet 2021–22 overtok F-35 QRA-beredskapen fra Evenes. Luftforsvarets virksomhet på Bodø flystasjon er avviklet, unntatt Redningshelikoptertjenesten. Mottak og innføring av nye redningshelikoptre AW101 Sar Queen pågår og forventes ferdig i løpet av 2023. Nasjonalt logistikkoperasjons-senter og Mottaks- og transportbataljonen er under etablering. Det styrker gradvis evnen til å gjennomføre logistikkoperasjoner.

Forsvarssjefen er prosjekteier for rundt to tredeler av alle prosjekter i Forsvaret. I 2021 omfattet dette rundt 420 prosjekter. Forsvaret har i 2021 mottatt viktige leveranser, blant annet seks F-35 kampfly som planlagt. Til tross for covid-19-pandemien var det kun noen få ukers forsinkelse på leveransene. Med dette har Forsvaret fått levert 34 av de planlagte 52 nye kampflyene.

IKT-porteføljen omfatter om lag 70 prosjekter, der halvparten er organisert i virksomhetsprogrammene Mime (kampnær IKT) og MAST (militær anvendelse av skytjenester). Overordnet status for program og prosjekter som er i gjennomføringsfase, vurderes som tilfredsstillende for tid, kostnad og ytelse.

Virksomhetsprogrammet MAST er det viktigste grunnlaget for digitalisering i forsvarssektoren. Som et transformasjonsprogram skal MAST etablere en ny operasjonsmodell for hvordan IKT kan styres, leveres og beskyttes, i samarbeid med strategisk partner fra næringslivet. I forhold til opprinnelig plan er MAST forsinket. For å sikre tidligst mulig realisering av effekter, har Forsvaret iverksatt en justering av gjennomføringskonseptet og anskaffelse av strategisk partner.

Virksomhetsprogrammet Mime består primært av prosjekter knyttet til modernisering av kampnær IKT. Status for programmet er tilfredsstillende på tid, kost og ytelse for pågående prosjekter. Forsvaret ser noen utfordringer med programgjennomføringen så langt og håndterer disse gjennom en midtveisevaluering for å identifisere og anbefale overordnede tiltak for forbedring.

Som en del av operasjonaliseringen av IKT-strategien for forsvarssektoren fra 2019, har Forsvaret revidert IKT-porteføljen, og det etableres en inndeling i del-porteføljer. Dette vil gi Forsvaret et bedre grunnlag for å ivareta program- og prosjekteierrollen fremover. Forsvaret har i parallell jobbet med å utarbeide en ny IKT-strategi for Forsvaret. Arbeidet med operasjonaliseringen fortsetter utover 2022.

Forsvaret har krav til en varig effektiviseringsgevinst på 1,9 milliarder kroner innen utgangen av 2024. I tillegg er det et etterslep på 400 millioner kroner fra forrige langtidsperiode. De fleste av effektiviseringstiltakene som er identifisert er etatsovergrepene, og realisering av gevinstene forutsetter tett og systematisk samhandling i sektoren. Kravet til gevinst for 2021 var 206,1 millioner kroner. Dokumenterte gevinster for 2021 var 293,6 millioner kroner, noe som var 87,5 millioner kroner høyere enn kravet for året.

Forsvaret har utarbeidet en helhetlig plan for moderniserings- og effektivisering. Ved utgangen av 2021 var det identifisert elleve tiltaksområder som omfatter HR, anskaffelser, forsyning, økonomi, eiendom, bygg og anlegg, leveransemodell Forsvaret, personlig bekledning og utrustning, investering, materielldrift og vedlikehold, samt Forsvarsstaben og etatsstabene.

Personellstrukturen utvikler seg i tråd med forutsetningene i langtidsplanen, og oppbemanningen går som planlagt. Det er iverksatt en økning av antall innkalte til førstegangstjeneste i 2021 – dette vil tidligst få effekt i 2022. Den overordnede kompetansesituasjonen i Forsvaret anses som tilfredsstillende, men det er fremdeles utfordringer med å rekruttere kompetanse innenfor enkelte stillingskategorier.

Et årsstudium i ledelse og militære operasjoner bygget på sivil bachelor- eller mastergrad, gir Forsvaret mulighet for rekruttering av et større kompetansemangfold. Samtlige 40 studieplasser ble fylt opp høsten 2021.

Forsvaret gjennomførte i 2021 en bærekraftsanalyse for å identifisere relevante tema for sektoren. Analysen identifiserte hvilke mål som treffer sektoren i størst grad og hvor sektoren har mulighet til å bidra til oppnåelse av bærekraftsmålene. Videre har Forsvaret ledet det tverrfaglige arbeidet mellom etatene med å utarbeide en anbefaling til en felles klima- og miljøstrategi for forsvarssektoren. Anbefalingen er til vurdering og behandling i FD. Parallelt har Forsvaret utarbeidet forslag til etatsvise tiltak/handlingsplan. Forsvaret har i 2021 også bidratt i NATOs analyser på *Climate change and security plan*. NATOs første statusrapport på temaet vil komme i 2022.

IV. Styring og kontroll

Forsvaret har god intern styring og kontroll i tråd med kravene i økonomiregelverket. Forsvaret leverte et balansert økonomisk resultat i 2021, hvor bevilgningene er brukt i henhold til målsetting, jf. kapitel 6.

Forsvarsdepartementets styringsskifte med større vekt på overordnede målsettinger startet i 2021, og dette ble gjenspeilet i Forsvarssjefens plan som er styringsdokumentet for Forsvarets driftsenheter. Det har vært en målsetting å gi Forsvarets sjefer større ansvar for å møte forventningene og kravene som er satt. Forsvarssjefens plan 2021–2032 ble utgitt med en situasjonsbeskrivelse som etterfølges av forsvarssjefens intensjon og utførelse. Situasjonsbeskrivelsen gjelder for planperioden, 2021–2032, og intensjonen beskriver hensikten, overordnede mål og ønsket slutttilstand. Kapitlet utførelse beskriver overordnet hvordan Forsvarssjefens plan skal gjennomføres.

Forsvaret har i 2021 iverksatt tiltak for å forbedre styringsprosessene gjennom modernisering og digitalisering som skal effektivisere prosessene og heve kvalitet på styrings- og beslutningsstøtteinformasjon. Forenkling og modernisering er viktig for å profesjonalisere virksomheten, forvalte ressursene optimalt, tiltrekke oss kompetanse og understøtte FNs bærekraftsmål og dermed være enda bedre i stand til å nå målsettingene.

Likestilling og ikke-diskriminering

Likestillingsarbeidet i Forsvaret har tradisjonelt handlet om utvikling og forbedring av kjønns mangfold. De senere år har imidlertid Forsvaret arbeidet med å sikre en mer helhetlig retning, med bevissthet på at alle ansatte skal ha like rettigheter og muligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion.

Forsvaret har en total kvinneandel på nesten 20 prosent. Den fortsetter å øke, og andelen kvinner som avtjente førstegangstjeneste i 2021 var 32 prosent, mens den i 2020 var 31 prosent. I 2021 var det 33 prosent fast ansatte kvinner i sivile stillinger, mens det på militær side var 15 prosent. Kvinneandelen blant offiserer er på 11 prosent og blant spesialister 17 prosent. Militært personell som tjenestegjør i øvrige etater i sektoren og Forsvarsdepartementet inngår ikke i tallene.

Forsvaret ønsker å være en attraktiv arbeidsplass for alle lag av befolkningen, og fortsetter å jobbe aktivt for å få flere kvinner i ledende stillinger, både sivile og militære. Det viktigste virkemiddelet har vært å gjøre førstegangstjenesten mest mulig attraktiv for kvinner. Forsvaret har gjennomgått og justert seleksjonskriterier for stillinger, slik at de som antas å være best egnet til tjeneste kan kalles inn til sesjon.

Forsvaret har i 2021 etablert åtte nye gender-rådgiverstillinger. Disse stillingene har et operativt fokus. De skal gjøre Forsvaret bedre i stand til å planlegge og gjennomføre operasjoner i henhold til norsk lovgivning og regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet i fred, krise og krig nasjonalt og internasjonalt.

Forsvaret redegjør videre for sin virksomhet som arbeidsgiver og myndighetsutøver med referanse til aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP) del 1 og 2 i henhold til ldl §§ 24, 26 og 26a. Utfyllende

likestillingsredegjørelse er vedlagt Forsvarets årsrapport 2021, og blir også offentlig tilgjengelig på Forsvaret nettsider.

Sikkerhet – Trygging og sikring

Kontinuerlig forbedring av sikkerhetskultur og sikkerhetsnivå er målsetting i det langsiktige perspektivet.

Kalenderår	Hendelser	Nestenulykker	Sikkerhets-observasjoner	Totalt
2016	2 817	444	448	3 709
2017	2 945	611	609	4 165
2018	3 709	563	617	4 889
2019	4 279	463	693	5 435
2020	4 352	437	824	5 613
2021	4 449	484	1 264	6 197

Antall registrerte uønskede hendelser er høyere enn gjennomsnittet for de fem siste årene. Totalt er det rapportert 6197 uønskede hendelser og sikkerhetsobservasjoner/usikre tilstander i 2021 i Forsvarets felles hendelsesforvaltningssystem. I tillegg er det rapportert 555 fly- og bakkehendelser i Luftforsvarets eget rapporteringsverktøy.

Overordnet er det mer enn 4200 personskader i kategorien arbeidsulykke av ubetydelig eller mindre alvorlig karakter. Alvorlige personskader som følge av nærkamptrening har hatt en økende tendens i 2021. Tiltak er iverksatt for å snu utviklingen.

Statens havarikommisjon har avgitt og publisert to undersøkelsesrapporter i 2021 etter hendelser i Forsvaret. En alvorlig luftfartshendelse der et C-130J Hercules var nær ved å treffe fjelløya Mosken i Værøy, og en veitrafikkulykke der en 7 tonn tung Iveco mistet veigrepet og veltet. Arbeidet med å følge opp KNM «Helge Ingstad»-forliset har pågått i hele 2021.

Tiltak i 2021 har vært rydding i, og oppdatering av internt regelverk. Innsatsen er økt for å profesjonalisere og heve kvaliteten på oppfølging av hendelse- og avvikshåndtering. I et mellomlangt perspektiv pågår Forsvarets etablering og implementering av tryggingslæringssystem for forsvarssektoren. Forsvaret satser på utvikling av enhetlig og digitalisert teknologiunderstøttelse for hendelse-, avvik- og erfaringshåndtering. Det har pågått i 2021, videreføres i 2022 og 2023, og utvikles sammen med spesielt etatene Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg.

V. Vurdering av framtidssikter

Den sikkerhetspolitiske situasjonen for Norge er i endring. Kompleksiteten i trusselbildet krever at Forsvaret samarbeider tett med sivile myndigheter som en del av totalforsvaret. Den teknologiske utviklingen går raskt. Forsvaret må minimere sårbarhetene og utnytte fordelene den teknologiske utviklingen medfører. Økt operativ evne gjennom modernisering er vesentlig for å møte den nye sikkerhetspolitiske situasjonen.

Forsvaret har store forventinger til å ta ut en effektiviseringsgevinst som styrker de operative leveransene. Først og fremst skal det ses på ledelsesnivået og interaksjonen mellom Forsvaret, Forsvarsbygg, Forsvarsmateriell og Forsvarets forskningsinstitutt.

Forsvaret vil fortsette arbeidet med å styrke beredskap og evne til operasjoner i krise og krig. Operasjonsutholdenhet forventes bedret på sikt gjennom målrettet arbeid knyttet til lagerstatus og forsyningsberedskap. Øving og trening med allierte forsterkningsstyrker og andre etater er en viktig del av beredskapen. Treningsnivået og evne til samvirke forventes å bli styrket i løpet av 2022.

Øvelse *Cold Response 22* og *Polaris Gram 22* vil være de viktigste aktivitetene for å bedre evnen til samvirke i 2022. Forsvaret vil fortsatte å legge til rette for fellesoperative øvelser med allierte i norske nærområder og videreutvikle evne til å motta støtte fra allierte forsterkningsstyrker. Vertslandsstøtterollen er en integrert del av dette arbeidet.

Forsvaret er i ferd med å fase inn flere nye kapasiteter og skal gjennomføre oppgraderinger og videreutvikle eksisterende struktur i tråd med satsningene i Langtidsplanen for forsvarssektoren, Prop.14 S (2020–2021). Den planlagte kapasitets- og strukturutviklingen legger til rette for å styrke Forsvaret på sikt. I perioden frem mot 2026 vil innfasing av F-35 kampfly, P-8 Poseidon maritime overvåkingsfly, økt landmilitær tilstedeværelse i Finnmark samt innfasing av nye materiellsystemer i Hæren bidra til å styrke Forsvaret. Behovet for å oppgradere og erstatte aldrende fartøyer i Sjøforsvaret vil medføre en noe redusert tilgjengelighet i perioden mot 2030.

I de kommende årene øker forsvarsets investeringsrammer. For å sikre understøttelse av utviklingen i operativ evne må prosjektplanlegging og gjennomføring effektiviseres og følges opp tett. Spesielt innenfor produksjon av beslutningsunderlag i prosjektene. Investeringsprosessen i forsvarssektoren er fragmentert, og dette forsinker fremdrift på en rekke prosjekter.

Når det gjelder den langsiktige videreutviklingen av Forsvarets kapasiteter ser vi ved utgangen av 2021 at analysene og justeringene som er nødvendig for å avstemme ambisjonsnivået til tilgjengelige ressurser ikke er gjennomført for alle strukturelementer. Dette medfører en usikkerhet om måloppnåelse er målt mot riktig ambisjonsnivå.

I 2022 fortsetter arbeidet med konkretisering av tiltak som vil understøtte klima- og miljøstrategien, i tett samarbeid med de øvrige etater og driftsenheter. Implementering og operasjonalisering av strategien i Forsvarets virksomhetsstyring er et prioritert arbeid. Fremover vil Forsvaret bidra på sektornivå med vurderinger og analyser innenfor klima- og miljøstrategiens satsningsområder.

VI. Årsregnskap

LEDELSESKOMMENTARER TIL ÅRSREGNSKAPET

FORMÅL

Forsvaret er et bruttobudsjettert, ordinært forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet.

Forsvarets grunnleggende oppdrag er å forsvare Norge. Oppdraget løses ved å opprettholde og videreutvikle den operative evnen. Forsvaret skal sikre nasjonal selvstendighet og politisk handlefrihet. Dessuten skal Forsvaret bidra til å forebygge krig og konflikt i Norge og for Norges allierte.

BEKREFTELSE

Forsvaret avlegger regnskap etter to finansielle rammeverk; periodisert virksomhetsregnskap i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS) og kontantregnskapet etter statsregnskapets bestemmelser. Årsregnskapet er avlagt i henhold til *Bestemmelser om økonomistyring i staten*, med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet, og krav fra Forsvarsdepartementet i *Instruks om økonomi- og virksomhetsstyring*. Årsregnskapet gir et dekkende bilde av Forsvarets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, kostnader, inntekter, eiendeler og gjeld.

VESENTLIGE FORHOLD

COVID-19

Koronaviruspandemien har gitt Forsvaret merkostnader på totalt 155 millioner kroner i 2021. Kostnadene knytter seg til smittevern på 102 millioner kroner, merkostnader ved innrykk av vernepliktige soldater til førstegangstjeneste på 45 millioner kroner. Heimevernets merkostnad til bistand ved kontroll av grenseoverganger er dekket av Justis- og beredskapsdepartementet. Merkostnadene til covid-19-tiltakene er finansiert ved redusert aktivitet på internasjonale operasjoner, drift til F-35 og utsatt oppbemanning av Forsvaret. Forsvaret har i stor grad opprettholdt aktiviteten i 2021 og bistått samfunnet med støtte.

F-35 HAR ERSTATTET F-16

Forsvarets nye kampfly F-35 har i løpet av året blitt tatt ytterligere i bruk ved at nye fly er innfaset. F-35 har i hovedtrekk overtatt all operativ aktivitet etter F-16. Dette innebærer at F-16 utfases og fra 2022 vil Forsvaret kun ha F-35 som operative kampfly. Forsvarets gjenværende F-16 fly vil bli overført til Forsvarsmateriell sammen med reservedeler for avhending i 2022. I denne forbindelse er det påløpt kostnader til utfasing av reservedeler på F-16 i 2021 med om lag 115 millioner kroner. F-16 er avskrevet i Forsvarets balanse og har således ingen bokført verdi. Forsvarets aktivitet på Bodø flystasjon er avsluttet og er overført til Evenes flystasjon.

NY LANGTIDSPLAN FOR FORSVARET

Stortinget vedtok 1. desember 2020 ny langtidsplan for perioden 2021–2024 for Forsvaret. Langtidsplanen innebærer en satsning på Forsvaret i Norge, med økte bevilgninger blant annet til økt bemanning. Planen vil øke Forsvarets beredskap, reaksjonsevne og utholdenhet. Planen forutsetter en effektivisering av Forsvarektoren i langtidsperioden for å finansiere planen. Arbeidet med

implementering av langtidsplanen har startet i 2021. Dette gjelder både oppbemanning og effektivisering. Det pågår flere prosjekter for å modernisere og effektivisere Forsvaret.

ADMINISTRATIVT REGELVERK

Det er avdekket brudd på lov om offentlig anskaffelser idet det er gjort innkjøp for et høyere beløp enn rammen i avtalen. Forsvaret ser alvorlig på bruddet og det er iverksatt tiltak for å unngå slike brudd fremover.

VURDERING AV VIRKSOMHETSREGNSKAPET

ANLEGGSMIDLER

I 2021 har Forsvaret mottatt anleggsmidler fra Forsvarsmateriell til en verdi av totalt 7,4 milliarder kroner. Dette inkluderer blant annet tre nye F-35-kampfly, flysimulator for kampfly, luftvernssystem, oppgradering av eksisterende ubåter og undervannsfarkoster. Det er inngått avtale knyttet til reservedelspakker til drift av F-35-kampflyene. Det er innbetalt 597 millioner kroner knyttet til avtalen om reservedelspakker for F-35 i 2021.

Totalt har Forsvaret bokført anleggsmidler for 68,4 milliarder kroner. Forsvarets totale av- og nedskrivninger er 5,2 milliarder kroner i 2021. Den totale verdien av anleggsmidler, inkludert immaterielle eiendeler, har økt med 2,5 milliarder kroner i 2021.

I 2001 bestilte Norge 14 maritime helikoptre (NH90). NH90 skulle ha vært i drift i Norge fra 2008. Hittil er 13 helikoptre levert, hvorav seks av disse er i en foreløpig versjon. Den italienske leverandøren mener at helikoptrene først vil være fullt operative i 2023, kanskje først i 2024. Forsvarsministeren har bedt Forsvarsdepartementet om å vurdere avtalen. Et utfall av dette kan være at kjøpet heves. Hvilke konsekvenser dette kan få for Forsvarets regnskap, er ikke utredet.

Eieren av tankskipet «Sola TS», *Twitt Navigation Limited*, betaler Forsvarsdepartementet 235 millioner kroner etter kollisjonen med fregatten KNM «Helge Ingstad» i 2018. Begge parter er enige om å forlike saken etter gjennomført rettsmekling. Midler fra forliket tilfaller statskassen.

VARER OG DRIFTSMATERIELL

I 2021 har Forsvaret fortsatt å styrke beholdningen av ammunisjon, reservedeler og utstyr. Dette har økt Forsvarets beredskap og utholdenhet. Beholdningen av varer og driftsmateriell har i 2021 økt med 683 millioner kroner og har en bokført verdi på 34,8 milliarder kroner.

VURDERING AV BEVILGNINGSREGNSKAPET

Bevilgningsregnskapet for 2021 gir en oversikt over hvordan Forsvaret har disponert statens verdier, inntekter og utgifter. Forsvaret har hatt god økonomisk kontroll og det er ikke brukt mer enn tildelte bevilgninger. Forsvaret har fulgt opp at bevilgningene er brukt i tråd med Forsvarsdepartementets føringer, innenfor rammen av Stortingets vedtak og forutsetninger.

INNTEKTSFULLMAKT, TILDELING OG BESTILLINGSFULLMAKT

Forsvaret fikk i 2021 samlet flere kapiteler til et kapitel. Denne sammenslåingen gjør rapportering og oppfølging enklere og gir Forsvaret en bedre økonomisk kontroll. Etter sammenslåingen rapporterer Forsvaret på et fåtall kapiteler, hvor kapitel 1720 er Forsvarets hovedkapittel.

Forsvarets samlede tildeling på utgiftskapitler i 2021 var på 35,8 milliarder kroner inkludert overføringer fra 2020. I tillegg har Forsvaret mottatt belastningsfullmakter på totalt 950 millioner kroner. Dermed ble den totale disponible utgiftsrammen for Forsvaret 36,8 milliarder kroner i 2021. Forsvaret er delegert bestillingsfullmakter på totalt kroner 9,1 milliarder kroner. Av disse har Forsvaret disponert 7,4 milliarder kroner. Forsvaret hadde i 2021 et inntektskrav på 1,8 milliarder kroner. Totale inntekter er 2,1 milliarder kroner.

Forsvaret har et samlet netto mindreforbruk på 508 millioner kroner. Forsvaret har søkt Forsvarsdepartementet om å overføre mindreforbruket til 2022. Mindreforbruket for 2021 er i hovedsak forpliktete utgifter som forfaller til utbetaling i 2022.

MELLOMVÆRENDE

Mellomværende med statskassen utgjorde per 31.12.2021 totalt 916 millioner kroner og består i hovedsak av gjeld knyttet til skyldig skattetrekk og offentlige avgifter. Oppstillingen av artskontorapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeldsposter mellomværende består av.

REVISJONSORDNING

Riksrevisjonen er ekstern revisor og reviderer regnskapet til Forsvaret. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato. Revisjonsberetningen skal foreligge innen 30. april 2022.

Oslo, 15. mars 2022

Eirik Johan Kristoffersen

General

Forsvarssjef

RESULTATREGNSKAP FOR FORSVARET

Tall i tusen kroner	Note	2021	2020
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	38 621 919	36 063 408
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	57 922	91 756
Salgs- og leieinntekter	1	2 064 085	1 744 808
Andre driftsinntekter	1	23 569	16 992
Avsetning av ikke fakturerte inntekter	1	-8 253	19 897
Sum driftsinntekter		40 759 243	37 936 861
Driftskostnader			
Varekostnader		302 424	225 915
Lønnskostnader	2	17 024 410	17 118 991
Avskrivninger på varige driftsmidler	3,4	5 122 136	5 499 828
Nedskrivning av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	118 850	147 236
Andre driftskostnader	5	18 196 317	14 846 796
Sum driftskostnader		40 764 138	37 838 765
Driftsresultat		-4 895	98 096
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	50 830	-49 582
Finanskostnader	6	45 935	48 514
Sum finansinntekter og finanskostnader		4 895	-98 096
Resultat av periodens aktiviteter		0	0

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	12 094	11 586
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet		12 094	11 586
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Utbetalinger av tilskudd til andre	9	35 568	31 620
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning		35 568	31 620
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

BALANSE FOR FORSVARET, EIENDELER

Tall i tusen kroner	Note	31.12.2021	31.12.2020
EIENDELER			
<i>A. Anleggsmidler</i>			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	3	318 175	6 263
Andre rettigheter	3	1 853 894	1 306 496
Sum immaterielle eiendeler		2 172 069	1 312 759
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	135 242	45 372
Maskiner og transportmidler	4	9 364 340	9 763 631
Fartøy og Fly	4	44 108 200	42 358 414
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	12 640 381	12 449 366
Anlegg under utførelse	4	3 963	0
Infrastruktureiendeler	4	7 145	7 638
Sum varige driftsmidler		66 259 271	64 624 422
Sum anleggsmidler		68 431 340	65 937 181
<i>B. Omløpsmidler</i>			
I Beholdninger			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	10	34 803 952	34 119 666
Sum beholdninger		34 803 952	34 119 666
II Fordringer			
Kundefordringer	11	135 452	76 713
Opptjente, ikke fakturerte inntekter		72 541	57 555
Andre fordringer	12	2 498 811	2 745 195

Sum fordringer		2 706 804	2 879 463
<hr/>			
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd, kontanter og lignende	13	21 632	20 219
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		21 632	20 219
<hr/>			
Sum omløpsmidler		37 532 388	37 019 348
<hr/>			
Sum eiendeler		105 963 728	102 956 529
<hr/>			

BALANSE FOR FORSVARET, STATENS KAPITAL OG GJELD

Tall i tusen kroner	Note	31.12.2021	31.12.2020
STATENS KAPITAL OG GJELD			
<i>C. Statens kapital</i>			
II Avregnet med statskassen			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	101 217 940	97 662 311
Sum avregninger og finansiering av beholdninger		101 217 940	97 662 311
<hr/>			
Sum statens kapital		101 217 940	97 662 311
 <i>D. Gjeld</i>			
II Annen langsiktig gjeld			
Øvrig langsiktig gjeld	14	1 039 134	1 375 774
Sum annen langsiktig gjeld		1 039 134	1 375 774
<hr/>			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		256 032	361 316
Skyldig skattetrekk	15	756 624	646 200
Skyldige offentlige avgifter	16	333 270	347 354
Avsatte feriepenger		1 339 194	1 365 627
Mottatt forskuddsbetaling		33 403	24 903
Annen kortsiktig gjeld	17	988 132	1 173 044
Sum kortsiktig gjeld		3 706 653	3 918 443
<hr/>			
Sum gjeld		4 745 787	5 294 217
<hr/>			
Sum statens kapital og gjeld		105 963 728	102 956 529
<hr/>			

REGNSKAPSPRINSIPPER

Forsvarets periodiserte årsregnskap avlegges i samsvar med regnskapsrammeverket som er gitt i de statlige regnskapsstandardene (SRS), og ordinær rapportering etter kontantprinsippet. Forsvaret har fått unntak fra SRS 17 *Anleggsmidler*, punkt 4, for å benytte en beløpsgrense på 100 000 kroner i stedet for 30 000 kroner ved balanseføring av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

TRANSAKSJONSBASERTE INNTEKTER

Inntekt blir resultatført når den er opptjent. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

INNTEKTER FRA BEVILGNINGER OG INNTEKT FRA TILSKUDD OG OVERFØRINGER

Inntekt fra bevilgninger, tilskudd og overføringer blir resultatført i den perioden Forsvaret har utført de aktivitetene inntektene skal finansiere. Dette gjelder den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). Prinsippet om motsatt sammenstilling benyttes også ved årets slutt, jf. SRS 10.

KOSTNADER

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

PENSJONER

SRS 25 *Ytelser til ansatte* legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over- eller underdekning som tilsvarer Norsk regnskapsstandard (NRS) 6 i pensjonsordningen. Årets pensjonskostnad tilsvarer derfor årlig premiebeløp til Statens pensjonskasse (SPK).

KLASSIFISERING OG VURDERING AV IMMATERIELLE EIENDELER OG VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler er vurdert til anskaffelseskost. De avskrives over driftsmiddelets forventede levetid. Dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi, skal verdien nedskrives ved bruksendring. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

DEKOMPONERING

Prinsippet for dekomponering følger av SRS 17 punkt 28. Dekomponering skal vurderes for store anleggsmidler som består av flere komponenter med ulik utnyttbar levetid. Hver del av driftsmidlet, med en anskaffelseskost som er vesentlig i forhold til den totale anskaffelseskosten, skal balanseføres separat. Deler som antas å ha lik utnyttbar levetid kan slås sammen. Forsvaret definerer store anleggsmidler på følgende måte: Anleggsmiddelet må ha en anskaffelsesverdi på over 300 millioner kroner, anleggsmiddelet må bestå av flere komponenter med ulik utnyttbar levetid, og komponentene må ha en verdi på mer enn 20 prosent av den totale anskaffelsen. Anlegget skal dekomponeres dersom alle kriteriene er oppfylt.

OPERASJONELLE LEIEAVTALER

Forsvaret benytter forenklet metode for klassifisering av leieavtaler, jf. SRS 13 punkt 7. Alle Forsvarets leieavtaler klassifiseres som operasjonelle.

FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER

Finansielle anleggsmidler verdsettes til anskaffelseskost fratrukket forventede tap.

KLASSIFISERING OG VURDERING AV OMLØPSMIDLER OG KORTSIKTIG GJELD

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler eller langsiktig gjeld.

Omløpsmidler, utover varer og driftsmateriell, vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

BEHOLDNING AV VARER OG DRIFTSMATERIELL

Forsvarets beholdninger består i hovedsak av driftsmateriell. Beholdningene blir verdsatt i henhold til prinsippet om veid gjennomsnitt.

Beholdninger av varer og driftsmateriell kostnadsføres gjennom avgangsføring fra lager, gjennom enten forbruk, kassasjon eller avhending. Beholdninger som er kassable, beholdninger på artikler som er under utfasing eller ferdig utfaset, defineres som ukurante. Reparerbare beholdninger defineres som delvis ukurante gjennom en sjablonmessig tilnærming. Forsvarets avsetning for ukurans i balansen tilsvarer bokført verdi av ukurante beholdninger.

Forsvaret har et betydelig omfang av reservedeler, eksempelvis motorer og girkasser. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har godkjent at reservedeler i Forsvaret klassifiseres som omløpsmidler innenfor rammen av SRS 12, Beholdninger av varer og driftsmateriell, når praktiske forhold tilsier dette. Forsvaret har valgt å aktivere gjenvinnbare reservedeler som anleggsmidler når disse har en kostpris på over en million kroner. Dette er avklart med regelverksforvalter og gjennom interne vurderinger knyttet til økonomi og logistikk. Gjenvinnbare reservedeler med en kostpris på under en million kroner, klassifiseres som varer og driftsmateriell.

Forsvaret anskaffer beholdninger av varer og driftsmateriell til bruk i beredskap og for bruk i løpende drift. Dette innebærer at mange av beholdningen blir lagerført over flere år og således har en art av langsiktig eiendeler (over et års levetid). Disse beholdningen er valgt klassifisert som kortsiktig, da de er klassifisert til å utgjøre en integrert del av Forsvarets oppdrag. Det er produksjonsmaterieill til bruk i løpende utføring av oppdraget. Det vises til SRS 12 Beholdninger av varer og driftsmateriell punkt 4.

KUNDEFORDRINGER OG ANDRE FORDRINGER

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Kundefordringer og andre fordringer i utenlandsk valuta verdsettes til valutakurs på balansedagen.

TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

Overføringer av anleggsmidler og beholdninger til Forsvaret fra Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg

Overføringer mellom etatene gjøres uten økonomisk vederlag. Anskaffelseskost ved balanseføring er den samme som avgivende parts anskaffelseskost.

Overføring av anleggsmidler og beholdninger i forbindelse med utfasing

Før overføring nedskrives normalt beholdningene av varer og driftsmateriell og anleggsmidler til kroner 0,-. Overføringen mellom etatene gjøres uten økonomisk vederlag.

Etterretningstjenesten

Etterretningstjenesten er en virksomhet med spesielle krav til skjerming. Forvaltningen følger derfor eget regelverk med hjemmel fra Stortinget. Regnskapet til Etterretningstjenesten er innarbeidet i Forsvarets regnskap på overordnet nivå.

VALUTA

Pengeposter, fordringer og gjeld i utenlandsk valuta er i balansen omregnet til balansedagens kurs.

AVSETNING FOR USIKRE FORPLIKTELSER

Forsvaret vurderer om forpliktelser skal avsettes i regnskapet i henhold til SRS 19 *Usikre forpliktelser og betingede eiendeler*. Ved sannsynlighetsovervekt avsetter Forsvaret forpliktelsen dersom den kan estimeres pålitelig.

STATENS KAPITAL

Statens kapital består av virksomhetskapskapital og avregnet med statskassen.

Avregninger

For Forsvaret er nettobeløpet av alle balanseposter finansiert av *avregnet med statskassen*. Forsvaret viser ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i *avregnet med statskassen*.

INNKREVINGSVIRKSOMHET OG ANDRE OVERFØRINGER TIL STATEN

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten presenteres etter kontantprinsippet.

TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten presenteres etter kontantprinsippet.

STATLIGE RAMMEBETINGELSER

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er derfor ikke poster i regnskapet som viser alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Forsvaret tilføres ikke likvider gjennom året. Forsvaret har en trekkrettighet på en konsernkonto. Ved hvert nytt regnskapsår nullstilles saldoene på oppgjørskontoene i Norges Bank.

Nettoføringsordningen

Nettoføringsordningen er en administrativ ordning innenfor statsforvaltningen og ikke en del av merverdiavgiftssystemet. Formålet er mer effektiv ressursbruk, ved at merverdiavgift ikke er til hinder for at billigste alternativ velges.

NOTER TIL VIRKSOMHETSREGNSKAPET

NOTE 1: DRIFTSINNETEKTER

Tall i tusen kroner	2021	2020
Inntekt fra bevilgninger		
Inntekt fra bevilgning fra overordnet departement	38 621 919	36 063 408
Inntekt fra bevilgninger	38 621 919	36 063 408
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
Tilskudd fra NATO	40 253	45 843
Tilskudd fra Norges forskningsråd	110	639
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	9 085	12 863
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	25	1 763
Tilskudd fra FN	2 184	16 193
Andre tilskudd og overføringer	6 265	14 455
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	57 922	91 756
Salgs- og leieinntekter		
Salgsinntekter	1 920 722	1 619 338
Leieinntekt	143 363	125 470
Sum salgs- og leieinntekter	2 064 085	1 744 808
Andre driftsinntekter		
Gevinst ved avgang anleggsmidler	279	700
Royalties	578	78
Andre driftsinntekter	22 712	16 215
Sum andre driftsinntekter	23 569	16 992
Opptjente ikke fakturert driftsinntekt		
Avsetning av ikke fakturerte inntekter	-8 253	19 897

Sum Opptjente ikke fakturert driftsinntekt	-8 253	19 897
--	--------	--------

Sum driftsinntekter	40 759 243	37 936 861
---------------------	------------	------------

NOTE 2: LØNNSKOSTNADER

Tall i tusen kroner	2021	2020
Lønn fast ansatte*	9 075 759	8 365 891
Variable tillegg	2 752 827	2 559 628
Overtid	297 079	260 975
Annen lønn *	-335 180	203 319
Bonusavtaler**	-206 791	495 441
Avgang stimulerende tiltak	4 071	18 624
Feriepenger	1 393 669	1 301 898
Arbeidsgiveravgift	1 540 239	1 585 342
Pensjonskostnader***	1 120 593	1 048 333
Sykepenger, refusjoner og tilskudd (-)	403 557	349 778
Godtgjørelse til vernepliktige	1 157 761	1 063 775
Andre ytelser	628 622	565 543
Lønn balanseført ved egenutvikling av anleggsmidler (-)	680	0
Sum lønnskostnader	17 024 410	17 118 991
Antall utførte årsverk****	21 182	20 638
Antall avtalte årsverk****	17 185	15 977

* Det var avsatt 242 millioner kroner for utbetaling av lønnsoppgjør for 2019 og 2020. Det ble tilbakeført i 2021 når lønnsoppgjørene ble utbetalt. For 2021 er motposten lønn fast ansatt, som dermed inkluderer lønnsoppgjør for 2019, 2020 og 2021.

** Forsvaret har i 2021 endret estimatet knyttet til forventet uttak av bonus på T35 ordningen. Endringen er basert på bedre historisk grunnlag for uttak av bonus. Endringen av estimatet medfører en reduksjon av forpliktelsen med om lag 350 millioner kroner.

I estimatet for 2020 var ansatte i E-tjenesten og Forsvarsmateriell inkludert. Dette er endret slik at forpliktelse for 2021 kun omfatter ansatte i Forsvaret. Forpliktelsen som gjelder ansatte i andre virksomheter og som var registret i Forsvaret i tidligere perioder er per 31.12.2021 om lag 28 millioner kroner.

Det er i estimatet forutsatt en større forventet lønnsøkning og dermed en større økning av grunnbeløpet i årene fremover i forhold til tidligere beregninger. Dette har medført en økt avsetning på om lag 140 millioner kroner i årets estimat.

*** Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret.

Premiesats for 2021 er 12 prosent. Premiesats for 2020 var 12 prosent.

**** Se kapittel 2 for detaljer om årsverkstall.

NOTE 3: IMMATERIELLE EIENDELER

	Programvare og lignende rettigheter	Andre rettigheter	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2021	787 730	1 858 239	2 645 969
Tilgang i 2021	100	0	100
Avsetning tilgang i 2021	0	23 799	23 799
Avgang anskaffelseskost i 2021 (-)	0	0	0
Overførte anleggsmidler fra Forsvarsmateriell i 2021*	314 181	573 524	887 705
Anskaffelseskost 31.12.2021	1 102 011	2 455 561	3 557 572
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2021	5 241	0	5 241
Nedskrivninger i 2021	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2021	776 227	551 742	1 327 969
Ordinære avskrivninger i 2021	2 368	49 925	52 293
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2021 (-)	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2021	318 175	1 853 894	2 172 069

Avskrivningssatser (levetider)

5 år / lineært

5 år / lineært

Forsvarsmateriell har fått innvilget unntak fra kravene i SRS 3 Prinsippendringer, estimatendring og korrigerende av feil, pkt. 16–18, samt SRS 12 Beholdninger av varer og driftsmateriell pkt. 6.

Forsvarsmateriell har ikke lagt til arbeidstimer for innkjøpt materiell i perioden 2016 til og med 2019. Grunnet nevnte unntak vil dette heller ikke bli gjort. Manglende registrering av arbeidstimer på investeringene har medført at Forsvaret har aktivert verdien av enkelte anleggsmidler for lavt i balanse. Det har igjen resultert i at Forsvaret har for lave avskrivninger på de samme anleggsmidlene i tilhørende periode.

*** Oversikt over overførte materiell fra Forsvarsmateriell.**

Forskudd på reservedelspakker til F-35** 597 323

Andre overføringer 314 181

Overført materiell fra Forsvarsmateriell i 2021 911 504

Endring avsetninger overføringer fra Forsvarsmateriell -23 799

Overført fra Forsvarsmateriell uten avsetninger 887 705

** Reservedelspakker til F-35 avskrives når våpensystemet skal utfases og beholdninger i den felles reservedelspoolen reduseres.

Andre rettigheter

I gruppen andre rettigheter inngår blant annet rettigheten til reservedeler for F-35. Avskrivning for denne rettigheten vil starte når partnerskapene for F-35 vedtar en nedtrapping av beholdningen av reservedeler. Dette forventes i slutten av våpensystemets levetid.

NOTE 4: VARIGE DRIFTSMIDLER

	Tomter bygg og annen fast eiendom	Anlegg under utførels	Maskiner og transport midler	Fartøy og Fly	Våpensystem, ammunisjon, inventar og driftsløsøre	Infra- strukturu- eiendel er	Sum varige driftsmidler
Anskaffelseskost 1.1.2021	46 219		22 834 991	124 338 989	36 149 637	9 856	183 379 692
Avsatt tilgang fra tidligere år			432 245	346 836	439 791		1 218 872
Tilgang i 2021	1 841	14 356	87 041	36 530	354 323		494 090
Avsetning tilgang i 2021	89 882	-10 393	-335 778	95 529	-2 326		-163 086
Avgang anskaffelseskost i 2021 (-)	-	-	-30 976	-4 921	-10 432	-	-46 329
Avsatt avgang anskaffelseskost i 2021 (-)***	-	-	-1 072	-5 564 516	-198	-	-5 565 786
Overførte anleggsmidler fra Forsvarsbygg 2021	-	-	273	-	1 464	-	1 736
overførte anleggsmidler fra Forsvarsmateriell 2021*	-	-	573 466	4 475 667	1 453 506	-	6 502 639
Anskaffelseskost 31.12.2021	137 941	3 963	23 560 190	123 724 113	38 385 765	9 856	185 821 828
Akk. nedskrivninger 1.1.2021			4 175	93 241	137 279		234 695
Avsatt bokført nedskrivning 01.01.2021	-	-	-	119 135	-	-	119 135
Avsatt nedskrivning i 1.1.2021			1 031	147 243			148 275
Nedskrivninger i 2021**			17 725	201 124	44 357		263 206
Avsatt nedskrivning i 2021**			-5 555	-138 999			-144 356
Akk. avskrivninger 1.1.2021	847		13 485 802	81 883 370	23 756 688	2 218	119 128 923
Avsatt akk. avskrivninger tidligere år	-	-	-	-	236 389	-	236 389
Akk. avsatte avskrivninger 1.1.2021			12 596	84 422	9 706		106 724
Ordinære avskrivninger i 2021	1 853		703 080	2 887 904	1 561 341	493	5 154 671
Avsetning ordinær avskrivning	-	-	-549	-92 089	7 811	-	-84 827
Akk. avskrivninger avgang i 2021 (-)	-	-	-22 456	-4 921	-8 383	-	-35 761
Avsetning akk. avskrivning avgang 2021 (-)***	-	-	-	-5 564 516	-	-	-5 564 516
Balansført verdi 31.12.2021	135 242	3 963	9 364 340	44 108 200	12 640 381	7 145	66 259 271

					20 år	
Avskrivningssatser (levetider)	10-50 år	10-30 år	10-40 år	5-10 år	20 år	
	lineært	lineært	lineært	lineært	lineært	lineært

Dekomponering blir vurdert i henhold til fastlagt presisering av statlig regnskapsstandard 17 (SRS 17). Jf. SRS 17 skal dekomponering vurderes for store anleggsmidler som består av flere komponenter med ulik utnyttbar levetid.

Forsvaret har valgt å definere store anleggsmidler på følgende måte:

- Anleggsmiddelet må ha en anskaffelsesverdi på over 300 millioner kroner.
- Anleggsmiddelet må bestå av flere komponenter med ulik utnyttbar levetid.
- Komponentene må ha en verdi på mer enn 20 prosent av den totale anskaffelsen.

Anlegget skal dekomponeres dersom alle kriteriene er oppfylt. Se for øvrig note 10 knyttet til avgrensning mellom anleggsmidler og beholdninger av varer og driftsmateriell.

*Overføringer fra Forsvarsmateriell	Beløp
F-35 Programmet – anskaffelse	3 474 642
Oppdatering av ULA-klassen	455 703
Ingeniørpanservogn	301 209
NASAMS til IP	290 044
Reservedeler og utstyr NH 90	284 567
AEGIS COTS baseline update	157 198
HUGIN Serieanskaffelser	154 124
Mørkeutrustning	127 017
Forsvarets sikre plattformer	121 412
Andre overføringer	769 452
Overført materiell fra Forsvarsmateriell	6 135 368
Endring avsetninger overføringer fra Forsvarsmateriell	367 271
Overført fra Forsvarsmateriell uten avsetninger	6 502 639

Forsvarsmateriell har fått innvilget unntak fra kravene i SRS 3 Prinsippendringer, estimatendring og korrigerende av feil, pkt. 16–18, samt SRS 12 Beholdninger av varer og driftsmateriell pkt. 6.

Forsvarsmateriell har ikke lagt til arbeidstimer for innkjøpt materiell i perioden 2016 til og med 2019. Grunnet nevnte unntak vil dette heller ikke bli gjort. Manglende registrering av arbeidstimer på investeringene har medført at Forsvaret har aktivert verdien av enkelte anleggsmidler for lavt i balanse. Det har igjen resultert i at Forsvaret har for lave avskrivninger på de samme anleggsmidlene i tilhørende periode.

** Ved etteraktivering av anleggsmidler fra tidligere år blir avskrivninger som gjelder tidligere år bokført som nedskrivning. For 2021 utgjør dette 117,5 millioner kroner.

*** Det er overført ti F-16 jagerfly til Forsvarsmateriell (FMA) for avhending i 2021.

NOTE 5: ANDRE DRIFTSKOSTNADER

Tall i tusen kroner	2021	2020
Husleie	1 647 189	1 535 290
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	174 569	143 155
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	1 829 168	1 460 711
Leie av maskiner, inventar og lignende	889 701	771 941
Mindre utstyrsanskaffelser	296 517	299 168
Teknisk materiell*	1 348 910	673 568
Forbruksmateriell	514 218	483 760
Ammunisjon**	582 309	-12 899
Proviant	500 753	507 156
Arbeidsklær***	415 321	135 876
Drivstoff	560 589	608 249
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	1 689 682	1 651 316
Kjøp av konsulent tjenester****	525 442	531 576
Kjøp av andre fremmede tjenester****	2 652 934	1 977 634
Reiser og diett	776 914	679 673
Tap og lignende	12 305	16 971
Erstatninger og skader	7 499	20 129
Etterretningstjenesten	3 097 723	2 838 367
Øvrige driftskostnader	674 573	525 154
Sum andre driftskostnader	18 196 317	14 846 796

* Teknisk materiell

Etter hevingen av KNM «Helge Ingstad» ble det forsøkt å reparere reservedeler. Disse bli i 2019 innregnet i Forsvarets regnskap med om lag 240 millioner kroner. I 2021 er det konkludert at det ikke var mulig å reparere de fleste av reservedelene. Det er kassert materiell i 2021 for om lag 180 millioner kroner knyttet til KNM «Helge Ingstad».

F-16 skal utfases, og det er i 2021 kassert reservedeler til våpensystemet F-16 for om lag 120 millioner kroner.

Avsetning for ukurans på teknisk materiell er økt i 2021 med 210 millioner kroner. Dette skyldes delvis endret estimat knyttet til reparerbare beholdninger. Det nye estimatet gir et bedre økonomisk grunnlag for riktigere estimat.

** Forsvaret reklassifiserte ammunisjon i 2020 fra ukurant til kurant. Det medførte et redusert forbruk i 2020 med 500 millioner kroner, jf. Årsrapport for 2020.

*** Det ble bokført en redusert ukuransavsetning på arbeidsklær i 2020 på om lag 300 millioner kroner som reduserte kostnadene for 2020.

**** Økningen skyldes økte kostnader til drift av F-35. Det er inngått avtale med eksterne partnere på vedlikehold av våpensystemet.

***** Spesifikasjon av konsulenttenester	31.12.2021	31.12.2020
Konsulenttenester innen økonomi, revisjon og juss	4 513	7 354
Konsulenttenester til utvikling av programvare, IKT-løsninger	348 293	391 322
Konsulenttenester til organisasjonsutvikling kommunikasjonsrådgivning mv.	13 502	22 782
Andre konsulenttenester	159 134	110 118
Sum	525 442	531 576

Tilleggsinformasjon om operasjonelle leieavtaler

Gjenværende varighet	Type eiendel					Sum
	Programvare og lignende rettigheter	Tomter, bygninger og annen fast eiendom*	Fartøy og fly	Maskiner og transportmidler	Driftsløse, inventar, verktøy og lignende	
Varighet inntil 1 år	11 412	0	0	77 725	0	89 136
Varighet 1–5 år	248 113	0	277 834	130 332	702	656 982
Varighet over 5 år	0	1 303 465	0	0	0	1 303 465
Kostnadsført leiebetaling for perioden	259 525	1 303 465	277 834	208 057	702	2 049 584

* Kostnaden gjelder leieavtaler med Forsvarsbygg. Disse er uten fastsatt varighet og følger gitte retningslinjer ved oppsigelse. De er dermed plassert i kategorien for varighet over 5 år. I tillegg har Forsvaret 185 millioner kroner i leiekostnader fordelt på om lag 600 leverandører. Dette gjelder i stor grad leie av enkelt boliger med løpende avtaler der bindingstiden kan ha utløpt. Disse er holdt utenfor tabellen.

NOTE 6: FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

Tall i tusen kroner	2021	2020
Finansinntekter		
Renteinntekt		
Valutagevinst (agio)*	50 830	-49 582
Annen finansinntekt	0	0
Sum finansinntekter	50 830	-49 582
Finanskostnader		
Rentekostnad	1 073	1 761
Valutatap (disagio)	44 547	46 357
Annen finanskostnad	315	397
Sum finanskostnader	45 935	48 514

*Negativ valutagevinst i 2020 skyldes at Forsvaret fra 2020 sluttet å justere beholdning for endring av valutakurser på utbetalte forskudd. avsatte beholdningsjusteringer for forskudd ble i sin helhet reversert i 2020.

NOTE 7: SAMMENHENG MELLOM AVREGNET MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

A) Avregnet med statskassen

Tall i tusen kroner	31.12.2021	31.12.2020	Endring
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	2 172 069	1 312 759	859 310
Varige driftsmidler	66 259 271	64 624 422	1 634 849
Sum	68 431 340	65 937 181	2 494 159
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	34 803 952	34 119 666	684 286

Kundefordringer	135 452	76 713	58 739
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	72 541	57 555	14 986
Andre fordringer	2 498 811	2 745 195	-246 384
Bankinnskudd, kontanter og lignende	21 632	20 219	1 413
Sum	37 532 388	37 019 348	513 040

Langsiktige forpliktelser og gjeld

Øvrig langsiktig gjeld	1 039 134	1 375 774	336 640
Sum	1 039 134	1 375 774	336 640

Kortsiktig gjeld

Leverandørgjeld	256 032	361 316	105 284
Skyldig skattetrekk	756 624	646 200	-110 424
Skyldige offentlige avgifter	333 270	347 354	14 084
Avsatte feriepenger	1 339 194	1 365 627	26 433
Mottatt forskuddsbetaling	33 403	24 903	-8 500
Annen kortsiktig gjeld	988 132	1 173 044	184 912
Sum	3 706 653	3 918 443	211 790

Avregnet med statskassen*	101 217 940	97 662 311	3 555 629
----------------------------------	--------------------	-------------------	------------------

Avstemming av endring i avregnet med statskassen (kongruensavvik)

Konsernkonto utbetaling	-	39 406 284
Konsernkonto innbetaling		5 022 519
Netto trekk konsernkonto	-	34 383 766
- Innbetaling innkrevingsvirksomhet og andre overføringer (1997)	-	12 094
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer (1998)		35 568
+ Inntektsført fra bevilgning (1991 og 1992)		38 909 256
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (1985 og 1986)	-	1 760 160
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (1987)		1 867 576

- Avregning mellom Forsvaret og andre etater (1994)	-	112 203
- Avregning mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell (1995)	-	7 809 605
Korrigerings av avsetning for feriepenger (ansatte som går over i annen statlig stilling-1993)	-	2 866
Andre avstemmingsposter (endring 1990 og endring finansiering av anleggsmidler, beholdninger og forskudd)	-	287 337
Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto	-	3 555 629
Sum endring i avregnet med statskassen*	-	3 555 629

NOTE 7: SAMMENHENG MELLOM AVREGNET MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

B) Forskjellen mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2021	31.12.2021	
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Tall i tusen kroner			
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	2 172 069	0	2 172 069
Varige driftsmidler	66 259 271	0	66 259 271
Sum	68 431 340	0	68 431 340
Finansielle anleggsmidler			
Andre fordringer	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	34 803 952	0	34 803 952
Kundefordringer	135 452	0	135 452
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	72 541	0	72 541
Andre fordringer	2 498 811	-20 214	2 519 025

Bankinnskudd, kontanter og lignende	21 632	21 632	0
Sum	37 532 388	1 418	37 530 970
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Øvrig langsiktig gjeld	1 039 134	0	1 039 134
Sum	1 039 134	0	1 039 134
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	256 032	0	256 032
Skyldig skattetrekk	756 624	756 631	-7
Skyldige offentlige avgifter	333 270	126 815	206 455
Avsatte feriepenger	1 339 194	0	1 339 194
Mottatt forskuddsbetaling	33 403	33 403	0
Annen kortsiktig gjeld	988 132	142	987 989
Sum	3 706 653	916 991	2 789 663
Sum	101 217 940	-915 573	102 133 513

Mellomværende med statskassen består av kortsiktige fordringer og gjeld som etter økonomiregelverket er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregnet med statskassen viser finansieringen av virksomhetens netto omløpsmidler. Netto omløpsmidler består av kortsiktige eiendeler som beholdninger og kundefordringer, redusert for kortsiktig gjeld som leverandørgjeld og skyldige skatter og avgifter. Dersom virksomheten har finansielle anleggsmidler eller langsiktige forpliktelser inngår disse i beregningen av avregnet med statskassen.

NOTE 8: INNKREVINGSVIRKSOMHET OG ANDRE OVERFØRINGER TIL STATEN

<i>Tall i tusen kroner</i>	2021	2020
Renteinntekter*	3 332	3 839
Bøter	830	912
Andre inntekter	7 932	6 835
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	12 094	11 586

* Renteinntekter er i sin helhet knyttet til forskuddsbetalinger innenfor FMS ordningen. Renter er fordelt mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell i henhold til eierskapet til de respektive prosjektene.

NOTE 9: TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN

<i>Tall i tusen kroner</i>	2021	2020
Tilskudd til ideelle organisasjoner	26 486	25 415
Tilskudd til utlandet	9 082	6 205
Sum utbetalinger av tilskudd til andre	35 568	31 620

NOTE 10: BEHOLDNINGER AV VARER OG DRIFTSMATERIELL

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Lager Proviant	29 989	33 986
Lager teknisk materiell	16 558 001	16 170 696
Lager sanitetsforbruksmateriell	332 587	293 778
Lager forbruksmateriell	2 421 851	2 343 523
Lager datamaskiner	23 913	16 630
Lager arbeidsklær	4 544 684	4 431 135
Lager verktøy	1 342 300	1 338 229
Lager ammunisjon	12 630 555	12 376 161
Lager drivstoff	389 315	477 055
Andre beholdninger og avsetninger *	-190 500	-319 648
Sum anskaffelseskost	38 082 694	37 161 545
Ukurans	31.12.2021	31.12.2020
Ukurans lager proviant	-218	-263
Ukurans lager teknisk materiell	-1 223 519	-1 011 004

Ukurans lager sanitetsforbruksmateriell	-34 347	-10 212
Ukurans lager forbruksmateriell	-81 952	-112 875
Ukurans lager datamaskiner og servere	-122	-23
Ukurans lager arbeidsklær og utrustning	-312 149	-320 767
Ukurans lager verktøy o.l.	-97 295	0
Ukurans lager ammunisjon	-1 529 138	-1 586 736
Ukurans lager drivstoff	0	0
Ukurans andre beholdninger og avsetninger	0	0
Sum ukurans	-3 278 742	-3 041 880
Netto beholdning	31.12.2021	31.12.2020
Lager Proviant	29 771	33 722
Lager teknisk materiell	15 334 482	15 159 692
Lager sanitetsforbruksmateriell	298 240	283 566
Lager forbruksmateriell	2 339 898	2 230 648
Lager datamaskiner	23 791	16 607
Lager arbeidsklær	4 232 535	4 110 369
Lager verktøy	1 245 005	1 338 229
Lager ammunisjon	11 101 416	10 789 426
Lager drivstoff	389 315	477 055
Andre beholdninger og avsetninger *	-190 500	-319 648
Sum beholdninger korrigert for ukurans	34 803 952	34 119 666

Forsvaret har et betydelig antall gjenvinnbare reservedeler. Eksempler på gjenvinnbare reservedeler er motorer og girkasser. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har godkjent at reservedeler i Forsvaret klassifiseres som omløpsmidler innenfor rammen av SRS 12 Beholdninger av varer og driftsmateriell når praktiske forhold tilsier dette.

Forsvaret har på bakgrunn av denne avklaringen med regelverksforvalter, DFØ og interne vurderinger knyttet til økonomi og logistikk, valgt å aktivere gjenvinnbare reservedeler med en kostpris over en million kroner som anleggsmidler. Gjenvinnbare reservedeler med en kostpris under en million kroner er klassifisert som varer og driftsmateriell.

Personlig bekledning og utrustning (PBU) er utstyr som personellet er utrustet med for å utføre gjøremål. Forventet levetid på dette materiellet varierer da det er en sammensetning av forbruksartikler og returpliktig materiell. Returpliktig PBU forventes å være gjenbrukbart ut over ett år. Forsvaret har valgt å klassifisere all PBU som omløpsmidler, uavhengig av forventet levetid.

For skille mellom kortsiktige og langsiktige beholdninger vises til prinsippnoten. Forsvaret har klassifisert alle beholdninger av varer og driftsmateriell som kortsiktig da de inngår som en integrert del for utføring av Forsvarets oppdrag i henhold til SRS 12.

* Negativ verdi for notelinjen andre beholdninger skyldes i hovedsak 2 forhold:

1. Beholdning er redusert for prosjektbeholdning som tilhører Forsvarsmateriell, men som ligger på Forsvarets lager
2. Det er gjort en avsetning på anlegg for lagerført materiell knyttet til Radiolinjestasjoner. Avsetningen reduserer lagerbeholdningen.

NOTE 11: KUNDEFORDRINGER

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Kundefordringer til pålydende	136 526	77 765
Avsatt til forventet tap (-)	1 073	1 053
Sum kundefordringer	135 452	76 713

NOTE 12: ANDRE FORDRINGER

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Forskuddsbetalt lønn	2 789	2 300
Reiseforskudd	11 900	5 103
Personallån***	56 235	52 263
Andre fordringer på ansatte	3 784	3 138
Mellomværende med NAV	1 849	-5 972
Forskuddsbetalte kostnader	134 925	93 086
Mellomværende med E-tjenesten	-42 274	-9 718
Forskudd til FMS og NSPA* og **	1 424 098	1 861 887
Andre forskudd**	898 152	733 912
Depositum husleie***	3 101	2 139
Refusjon merverdiavgift og avgifter	6 074	8 257
Avsetning til tap på krav	-1 822	-1 200
Sum andre fordringer	2 498 811	2 745 195

* Romertallsvedtak IX *Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger*: «Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2021 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (*NATO Support and Procurement Agency*), andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår».

Det er bokført et estimat knyttet til manglende varemottak på leveranser på forskudd til leverandører. Det er hovedsakelig knyttet til beholdninger av varer og driftsmateriell.

** På betalte forskudd til leverandører er det for enkelte prosjekter leveringstid over flere år. Dette innebærer at en andel av fordringen burde vært klassifisert som langsiktig fordring. Det er imidlertid vanskelig å skille mellom langsiktige (over 1 års løpetid) og kortsiktige forskuddsbetalinger. Posten er derfor i sin helhet klassifisert som kortsiktig.

*** Forsvaret har en ordning med lån til ansatte ved beordring til utenlandske oppdrag. Dette gjelder også ved leie av bosted på slike oppdrag, hvor det kan betales depositum for leieforholdet. En del av disse lånene og depositumene har en løpetid over 1 år og skulle således vært klassifisert som langsiktig fordring. Det er vanskelig å skille mellom langsiktige og kortsiktige lån og depositum. Postene er derfor i sin helhet klassifisert som kortsiktige.

NOTE 13: BANKINNSKUDD, KONTANTER OG LIGNENDE

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Håndkasser utenlandsk valuta	20 755	19 557
Øvrige bankkontoer	809	591
Kontantbeholdninger	68	72
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	21 632	20 219

NOTE 14: ANNEN LANGSIKTIG GJELD

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Bonus T-35	956 486	1 220 722
Sluttpakker	82 648	155 052
Sum annen langsiktig gjeld	1 039 134	1 375 774

Annen langsiktig gjeld omfatter sluttavtaler for personell som er tilsatt på T35-vilkår og en avsetning knyttet til bonusordning for militært personell. Beløpene inkluderer beregnet arbeidsgiveravgift. Det er i 2021 en endring knyttet til estimatet på bonus på T-35. Det vises til note 2 for informasjon. Neste års utbetaling av bonus på T35 er klassifisert som kortsiktig gjeld

NOTE 15: SKYLDIG SKATTETREKK

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Skattetrekk	756 331	645 799
Andre trekk	292	401
Sum skyldig skattetrekk	756 624	646 200

NOTE 16: SKYLDIGE OFFENTLIGE AVGIFTER

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Skyldig merverdiavgift og andre avgifter	140 278	162 684
Påløpt arbeidsgiveravgift	192 992	184 671
Sum skyldige offentlige avgifter	333 270	347 354

NOTE 17: ANNEN KORTSIKTIG GJELD

<i>Tall i tusen kroner</i>	31.12.2021	31.12.2020
Påløpte kostnader	139 533	111 011
Midlertidig leverandørgjeld*	300 321	346 439
Skyldig lønn**	395 746	626 927
Annen kortsiktig gjeld	152 533	88 667
Sum annen kortsiktig gjeld	988 132	1 173 044

* Midlertidig leverandørgjeld

Det blir produsert en proforma inngående faktura ved registrering av varemottak der faktura ikke er mottatt fra leverandør. Dette blir bokført som midlertidig leverandørgjeld.

** Det er avsatt 24,2 mill. kroner til lønnsoppgjør for 2019 og 2020 som først ble utbetalt i 2021.

NOTE 18: USIKRE FORPLIKTELSER OG BETINGEDE EIENDELER

Forsvaret har ikke foretatt avsetninger for fremtidige skrotnings-, fjernings- og miljøutgifter. I gjeldende forretningsmodell i forsvarssektoren er det Forsvarsbygg og Forsvarsmateriell som har ansvar for avvikling av materiell og fast eiendom og som dermed har fremtidig forpliktelser knyttet til dette.

ÅRSREGNSKAP ETTER KONTANTPRINSIPPET

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING 31.12.2021

Tall i tusen kroner

Utgiftsk apittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindre utgift
0323	Kulturdepartementet (belastningsfullmakt)	22	Forsvarets musikk	C	0	49 860	0
0471	Statens erstatning	71	Erstatningsansvar	C	0	5 795	0
0481	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C (belastningsfullmakt)	01	Driftsutgifter	C	0	49 193	0
1700	Forsvarsdepartement (belastningsfullmakt)	01	Driftsutgifter	C	0	155 712	0
1700	Forsvarsdepartement (belastningsfullmakt)	71	Overføringer til andre	C	0	9 098	0
1720	Felleskapasiteter i Forsvaret*	01	Driftsutgifter	A,B	32 627 711	32 432 101	195 610
1720	Felleskapasiteter i Forsvaret	71	Overføringer til andre	A,B	24 060	23 670	390
1735	Etterretningstj.	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	2 416 570	2 416 570	0
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	45	Større utstyrs- anskaffelser og vedlikehold	A,B	11 000	5 367	5 633
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold (belastningsfullmakt)	45	Driftsutgifter	C	0	571 109	0
1791	Redningshelikopter	01	Driftsutgifter	A,B	734 134	764 523	-30 389
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	1 893 875	0
Sum utgiftsført					35 813 475	38 376 874	171 244

* Statens pensjonskasse har fått en belastningsfullmakt på 5 millioner kroner. Samlet tildeling blir ikke redusert med avgitte belastningsfullmakter. Se note B og D for nærmere forklaring.

Inntekts kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merinntekt og mindre inntekt (-)
3481	Samfunnet Jan Mayen (belastningsfullmakt)	01	Refusjoner og andre inntekter	C	0	6 995	0
3481	Samfunnet Jan Mayen (belastningsfullmakt)	07	Refusjoner og andre inntekter	C	0	893	0
4700	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under FD (belastningsfullmakt)	01	Driftsinntekter	C	0	526	0
4720	Felles ledelse og kommandoapparat	01	Driftsinntekter	B	1 154 205	1 469 731	315 526
4791	Redningshelikoptertje nesten	01	Driftsinntekter	B	616 594	642 195	25 601
4799	Militære bøter	86	Militære bøter	B	500	813	313
5605	Tilfeldige inntekter	83	Alminnelige fordringer		0	3 332	0
5309	Renter av statskassens kontantbeholdning	29	Renter av statskassens kontantbeholdn.		0	31 954	0
5700	Folketrygdens inntekter	72	Folketrygdens inntekter		0	1 736 120	0
Sum inntektsført					1 771 299	3 892 559	341 441
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						34 484 315	
Norges Bank KK /innbetalinger						5 022 519	
Norges Bank KK/utbetalinger						-39 406 284	
Endring i mellomværende med statskassen						-100 550	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst		31.12.21	31.12.20	Endring		
717050	Mellomværende med statskassen for Forsvaret		-915 573	-815 023	-100 550		

NOTE A: FORKLARING AV SAMLET TILDELING UTGIFTER

Tall i tusen kroner

Kapittel og post	Kapittelnavn	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
172001	Felleskapasiteter i Forsvaret*	480 198	32 147 513	32 627 711
172071	Felleskapasiteter i Forsvaret	852	23 208	24 060
173521	Etterretningstjenesten	0	2 416 570	2 416 570
176045	Større anskaffelser	0	11 000	11 000
179101	Redningshelikopter	11 281	722 853	734 134
SUM		492 331	35 321 144	35 813 475

* Bevilgningen på kapittel og post 172001 inkluderer belastningsfullmakt på 5 millioner kroner gitt til Statens pensjonskasse.

NOTE B: FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREGNING AV MULIG OVERFØRBART BELØP

Kapittel og post	Stikkord	Mer utgift(-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter	Mer-utgift(-)/mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Mer inntekter / mindre inntekter iht. mer inntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
172001/ 472001		195 610	-4 719	190 891	315 526	506 417	1 607 376	506 417
172071	kan overføres	390		390		390	45 947	390
176045	kan overføres	5 633		5 633		5 633	11 000	5 633
479986					313	313		0
179101/ 479101		-30 389		-30 389	25 601	-4 788	36 143	-4 788

Sum		171 244	-4 719	166 525	341 441	507 965	1 700 465	507 652
-----	--	---------	--------	---------	---------	---------	-----------	---------

Maksimalt beløp som kan overføres, er fem prosent av årets bevilgning på driftspostene 01–29. Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Stikkordet «*kan overføres*»

Forsvaret har følgende kapitler gitt med stikkordet «*kan overføres*»:

- kapittel 1720, post 71
- Kapittel 1760, post 45

Stikkordet innebærer at gjenværende midler kan overføres til neste budsjettermin, men det kan bare overføres maksimalt ett beløp tilsvarende summen av de foregående to års bevilgninger.

Mottatte belastningsfullmakter: Se note C.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre): Se note D.

*Mulig overførbart beløp

Forsvaret hadde et samlet mindreforbruk i 2021 på kr. 507.965.000,–. Det er søkt overført kr. 507.652.000,– av dette beløpet til 2022.

Mindreforbruket i 2021 er i hovedsak knyttet til utgifter som forfaller til utbetaling i 2022.

Romertallsvedtak III bestillingsfullmakter

Se note E.

NOTE C: FORKLARING AV TILDELTE BELASTNINGSFULLMAKTER

Kapittel og post	Kapittelnavn	Bevilgning	Inntekts-bevilgning	Benyttet bevilgning	Rapportert inntekt
032322	Kulturdepartementet	49 860		49 860	
048101	Samfunnet Jan Mayen	56 108		49 193	
047171	Statens erstatningsansvar	0		5 795	
163301	Nettoordningen, statlig betalt	0		1 893 875	
170001	merverdiavgift Forsvarsdepartementet - driftsutgifter	166 590		155 712	
170071	Forsvarsdepartementet - overføringer til andre	15 000		9 098	
176045	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	662 197		571 109	
348101	Samfunnet Jan Mayen - refusjoner og andre inntekter		-6 502		-6 995
348107	Samfunnet Jan Mayen - refusjoner og andre inntekter		0		-893
470001	Forsvarsdepartementet - driftsinntekter		0		-526

Samlet tildelte belastningsfullmakter	949 755	-6 502	2 734 643	-8 414
--	----------------	---------------	------------------	---------------

Forsvaret har for 2021 mottatt en belastningsfullmakt fra Kulturdepartementet på kapittel 0323 post 22 knyttet til drift av Forsvarets musikkorps.

Kapittel 0471 post 71 omfatter generell fullmakt gitt av Justis- og beredskapsdepartementet til dekning av statens erstatningsansvar.

Kapittel 0451 og 3481 omfatter driften av Samfunnet Jan Mayen. Fullmakten er gitt av Justisdepartementet.

Det er i 2021 gitt en belastningsfullmakt fra Forsvarsdepartementet på kapittel 1700 post 71 knyttet til kapasitetsbygging i forsvarssektoren og omfatter tiltak for å bistå konfliktutsatte staters lovlige myndigheter i reform av forsvarssektoren.

Deler av fullmakten på 1760 post 45 er gradert begrenset i henhold til sikkerhetsloven. På kapittel 1760 post 45 fikk Forsvaret en belastningsfullmakt på 100 millioner kroner knyttet til vurdering av nye investeringsprosjekter (forprosjektfasen). Forsvaret brukte 9 millioner kr. av denne fullmakten.

Kapittel 1700 post 01 og kapittel 4700 post 01 gjelder forsvarsattachéer og militærrådgivere, nasjonale militære stillinger i Belgia, kapasitetsbygging og *NATO Force Integration Units* som Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) forvalter for Forsvarsdepartementet.

Forsvaret har fullmakt til å postere merverdiavgift på kapittel 1633 post 01, jf. Rundskriv R-116 oppdatert fra Finansdepartementet 4. desember 2020.

NOTE D: FORKLARING AV AVGITTE BELASTNINGSFULLMAKTER

Tall i tusen

Kapittel og post	Kapittelnavn	Bevilgning	Benyttet bevilgning
172001	Felleskapasiteter i Forsvaret	5 000	4 719

Forsvaret har delegert belastningsfullmakt til Statens pensjonskasse (SPK) for utgifter knyttet til:

- FOR 2000-06-22 nr. 6342 *Forskrift om utbetaling av engangserstatning ved dødsfall og invaliditet blant personell som avtjener verneplikt*

NOTE E: ROMERTALLSVEDTAK III – BESTILLINGSFULLMAKTER

Tall i tusen

Kapittel og post	Kapittelnavn	Fullmakt	Forpliktelses	Restramme
172001	Felles ledelse og kommandoapparat	9 020 000	7 314 000	1 706 000
179101	Redningshelikoptertjenesten	60 000	47 000	13 000

Totalt

9 080 000

7 361 000

1 719 000

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERINGEN

Tall i tusen kroner	2021	2020
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	73 783	93 010
Salgs- og leieinnbetalinger	2 032 090	1 829 133
Andre innbetalinger	14 467	22 425
Sum innbetalinger fra drift	2 120 340	1 944 568
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	17 575 038	16 258 946
Andre utbetalinger til drift	18 389 479	17 282 349
Sum utbetalinger til drift	35 964 517	33 541 295
Netto rapporterte driftsutgifter	33 844 177	31 596 726
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av finansinntekter	38 529	56 372
Sum investerings- og finansinntekter	38 529	56 372
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	490 244	530 016
Utbetaling av finansutgifter	32 022	58 786
Sum investerings- og finansutgifter	522 267	588 802
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	483 738	532 430
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	12 059	11 733
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	12 059	11 733
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Utbetalinger av tilskudd og stønader	34 744	30 212
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	34 744	30 212
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		

Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	-24 040	-21 539
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	-1 736 120	-1 602 590
Nettoføringsordning for mva. konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	1 893 875	1 701 752
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler	133 716	77 623
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	34 484 315	32 225 258

Oversikt over mellomværende med statskassen*

Tall i tusen kroner

Eiendeler og gjeld	31.12.2021	31.12.2020
Fordringer	-20 214	-13 642
Kontanter	68	72
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	21 564	20 200
Skyldig skattetrekk	-756 631	-646 207
Skyldige offentlige avgifter	-126 815	-149 681
Mottatt forskuddsbetaling	-33 403	-24 903
Annen gjeld	-142	-862
Sum mellomværende med statskassen	-915 573	-815 023

REGNSKAPSPRINSIPPER KONTANTRAPPORTERING

Årsregnskapet for Forsvaret er utarbeidet og avlagt etter retningslinjene som er fastsatt i *Bestemmelser om økonomistyring i staten* (bestemmelsene). Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til krav i bestemmelsens punkt 3.4.1, bestemmelser i R-115 av november 2019, og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Forsvarsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsens punkt 3.4.2, de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- regnskapet følger kalenderåret
- regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- utgifter og inntekter er ført med bruttobeløp i regnskapet
- regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorrapporteringen er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert ulikt. Prinsippene er i henhold til kravene i *Bestemmelser om*

økonomistyring i staten, punkt 3.5, om rapportering til statsregnskapet. Sumlinjen *Netto rapportert til bevilgningsregnskapet* er lik i begge oppstillingene.

Forsvaret er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank, i henhold til punkt 3.7 i bestemmelsen. Forsvaret er en bruttobudsjettert virksomhet. Det blir ikke tilført likvider gjennom året, men Forsvaret har trekkrettigheter på en konsernkonto. Saldoen på oppgjørskontoene nullstilles ved årsslutt og overgangen til et nytt år.

BEVILGNINGSRAPPORTERINGEN

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Forsvaret har rapportert til statsregnskapet. Regnskapstallene stilles opp etter de kapitlene og postene som Forsvaret har fullmakt til å disponere i bevilgningsregnskapet. Kolonnen *samlet tildeling* viser hva Forsvaret har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrevet for hver statskonto (kapittel og post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser Forsvaret står oppført med i statens kapitalregnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men Forsvaret bokfører eller rapporterer ikke dette til statsregnskapet. Avgitte belastningsfullmakter blir bokført og rapportert av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten. Derfor vises dette ikke i kolonnen for *regnskap*. De avgitte fullmaktene fremkommer i note D til bevilgningsoppstillingen.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel og post (belastningsfullmakt), vises ikke i kolonnen for *samlet tildeling*. Dette er omtalt i note C, *Forklaring av tildelte belastningsfullmakter til bevilgningsoppstillingen*. Utgifter som er knyttet til mottatte belastningsfullmakter, er bokført og rapportert til statsregnskapet. Disse vises i kolonnene for *regnskap*.

I note C vises belastningsfullmakter som Forsvaret er blitt tildelt. Noten forklarer også hva tildelingen gjelder.

I note D vises belastningsfullmakter Forsvaret har avgitt til andre. Noten forklarer tildelingen.

I note E vises fullmakter som Forsvaret har fått tildelt for å kunne forplikte staten utover gitte bevilgninger. Disse bestillingsfullmaktene fremkommer i romertallsvedtak III i Prop. 1, statsbudsjettet for 2021.

Forsvaret viser til Prop. 19 S (2021-2022) (omgrupperingen) hvor det fremkommer av punkt 3 om Romertallsvedtak at Romertallsvedtak X i prop. 1 S 2021-2022 også gjelder for 2021. Dette romertallsvedtaket er knyttet til horisontal samhandel (HS) mellom kapitler i Forsvaret.

ARTSKONTORAPPORTERINGEN

Artskontorapporteringen viser regnskapstallene Forsvaret har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Forsvaret har trekkrettigheter på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og er derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.